

Mezi postavou a tělem 2

Postava a typ

- **typ** (divadelní definice): konvenční postava, jejíž charakteristické fyzické, fyziologické a morální rysy obecnost předem zná – tyto rysy, které během hry zůstávají neměnné, se ustavily literární tradicí (šlechetný lupič, hodná prostitutka, fanfaron, všechny postavy comedie dell'arte)
- 1) typ vzniká tehdy, když se individuální a originální charakteristické rysy obětují zobecnění a zveličení – divák daný typ snadno identifikuje podle nějakého psychologického rysu, společenského prostředí nebo činnosti;
- 2) typ se zpravidla netěší dobré pověsti: vyčítá se mu povrchnost a to, že se nepodobá skutečným osobám – v bergsonovském pojetí je spojován s komickou figurou, definovanou jako „mechanický nános na živém organismu“ x tragickým postavám se sice přiznává mnohem lidštější, individuálnější rozměr, přesto však i tu nejpropracovanější postavu je možné redukovat na soubor rysů, či dokonce distinktivních znaků, a nemá nic společného se skutečnou osobou – a naopak, typ není nic jiného než postava, která přiznává vlastní zjednodušení a omezení – a konečně: typy mají největší schopnost zapojit se do zápletky a sloužit jako demonstrativní objekty hry, neboť se následkem své fixní ideje dostávají do konfliktu s ostatními postavami (individualizovanými či rovněž typizovanými);
- 3) typizované postavy se vyskytují zejména v divadelních formách se silnou historickou tradicí; postav, které se stále znovu vracejí představují velké lidské typy či nešvary, na něž dramatik útočí – historicky se vznik typizovaných figur zdůvodňuje tím, že herec hrál stále stejnou postavu, pro niž postupně vytvořil soubor gest, repertoár komických prostředků nebo originální psychologii – některé typy dramatu se bez typů neobejdou, např. fraška nebo komedie charakterů

Typy a realistický diskurz

- typ = jakákoli jednoduchá, výrazná, zapamatovatelná, snadno uchopitelná a široce rozpoznatelná charakterizace, ve které je několik rysů postaveno do popředí, zatímco změna či „vývoj“ jsou potlačeny na minimum
- protikladem „typu“ je postava románová, „definovaná multiplicitou rysů, které se nám jen postupně odkrývají v průběhu vyprávění, vyprávění, které se opírá o růst či vývoj postavy a je tak zaměřeno na tuto postavu v její jedinečné individualitě (R. Dyer)

pohledy na „typecasting“

- Stanislavský = kritika obsazování podle typů = z pohledu Stanislavského repertoárová divadla vytvářejí špatné, masově, produkované herectví a vede herce k tvorbě typů, nikoli postav
- repertoárová divadla 19-tého století a „lines-of-business“ (oborové herectví)
- avantgarda (Brecht, Ejzenštejn, Kulešov) = Brecht vidí v antirealistickém aspektu typů alternativu k mainstreamové komerční praxi = proto se chápe typů spojených např. s commedia dell'arte a dalšími nerealistickými tradicemi jako vaudeville, apod. = prostředek dosažení zcizení a denaturalizace; teoretici a praktici ruské avatgardy považují typecasting za prostředek zajištění větší míry realismu = „typáž“ v sovětském filmu = využití neherců
- Kracauerovo porovnání hvězdy a neherce: typická hollywoodská hvězda připomíná neherce v tom, že hraje postavu identickou se svou vlastní či z ní odvozenou, často s pomocí masek a reklamních odborníků. Jako v případě figury ze skutečného života na plátně i přítomnost hvězdy odkazuje mimo film. Hollywoodská hvězda vnucuje filmovému obrazu svoje fyzické vzezření, skutečné či stylizované.

„Typecasting“ a herectví v raném filmu

- posun od „teatrálního“ [histrionic] melodramatického pantomimického stylu herectví, ovlivněného teoriemi herectví typu Delsartova systému pöz k „realistickému“ [verisimilar] stylu
- divadlo - tendence: 1) oborová a repertoárová tradice a obsazování typů v melodramatu i 2) hvězdné systémy, opírající se o individuálního herce
- „casting directories and services“

Rudolf Arnheim: In Praise of Character Actors (1931)

- hvězda (hlavní herec) x „charakterový“ herec = oba typy se stylizují – jinak by nebyli herci: avšak modely charakterových herců existují ve skutečnosti, zatímco hrdinové jsou pouze obrazovou propagací kosmetického průmyslu = hrdina je „člověk bez vlastností“ (jistě má nějaké pohlaví a věk, ale to vyčerpává jeho osobní rysy)
- hlavní herce si člověk může plést, charakterové nikdy = osobitost a individualita charakterového herce bývá často zdůrazněna až za hranici snesitelnosti = specifický typ bližší realitě x hlavní herec představuje typ obecný, idealizovaný

Hvězdy, hvězdný systém

- **Richard Dyer: *Stars***
- 2 okruhy zájmu: 1) sociologický a 2) sémiotický
- 3 okruhy otázek: 1) proč mají hvězdy význam? jakým druhem společenské reality jsou? jaký je jejich vztah k ostatním aspektům společenské struktury a hodnotám? = hvězdy jako společenské jevy; 2) co hvězdy značí? jaké významy a afektyobrazy hvězd ztělesňují? = hvězdy jako obrazy; 3) jak hvězdy značí? = jak obrazy hvězd fungují v samotných textech ve vztahu k jiným aspektům textu? = hvězdy jako znaky

koncept ideologie

- soubor idejí a reprezentací, prostřednictvím jichž lidé kolektivně chápou svět a společnost, ve které žijí; vyvíjí se ve vztahu ke konkrétním historickým materiálním podmínkám lidského života
- v každé společnosti lze zaznamenat rozpory dvou řádů: mezi ideologiemi různých skupin (dominantní ideologie usilující o hegemonii x opoziční ideologie, jiné společenské skupiny) a v rámci každé z těchto ideologií (rozpory v rámci dominantní ideologie: důraz na rovnoprávnost x individualismus)
- ideologická analýza = z hlediska ideologie = obrazy hvězd jako strukturovaná polysémie = konečná multiplicita významů a afektů = některé zdůrazněny, jiné zakryty, vytěsněny = textová analýza: jaké významy a afekty lze v textu číst? jak si je přivlastňují různé společenské skupiny?

Vznik hvězdného systému

- Richard deCordova: *Picture Personalities. The Emergence of the Star System in America*
- 1910 – Carl Laemmle odlákal Florence Lawrencovou, „the Biograph Girl“ z Biographu do své společnosti Imp (Independent Motion Picture Company)
- 1907 - první příklady diskurzu o herectví; 1910 – tramvajová „nehoda“ Florence Lawrencové – jméno herce, vytvoření spojení mezi různými filmy, tzv. „picture personality“; star diskurz - život herců mimo plátno; od 1913 - zájem o soukromý život herců, konstrukce hvězdy jako koherentního nekontradiktorního obrazu; 1921 - Fatty Arbuckle Case - skandální diskurz

hvězda

- 1) fenomén produkce - 2 póly – 1) hvězda jako zásadní složka hollywoodské ekonomie = prostředek manipulace trhu a diváků; 2) hvězda jako prvek související se specifičností filmového média = důraz na detail při tvorbě hvězdy (Balázs)
- 2) fenomén konzumpce – identifikace (mody vztahů hvězda-publikum); vztah hvězdy a statu quo (dominantního diskurzu)
- hvězdy a typy: (1) Good Joe, 2) drsňák, 3) pin-up); alternativní typy: 1) rebel, 2) nezávislá žena

obraz hvězdy

- komplexní totalita, jež má chronologický rozměr
- totalita v temporalitě, strukturovaná polysemie: multiplicita významů a účinků, které obraz hvězdy značí
- multiplicita není nekonečná, nýbrž omezená textem
- polysemie je strukturovaná = prvky označování se vzájemně podporují nebo stojí v opozici, kontradikci
- časový rozměr = obraz hvězdy se v čase vyvíjí

Hvězda a postava

- užití hvězdy při tvorbě postavy: a) selektivní = výběr určitých významů ze strukturované polysemie hvězdného obrazu (R. Redford a svícení); b) shoda (perfect fit) – rysy hvězdy = rysy postavy; c) problematické obsazení
- Barry King rozlišuje a) ztělesňování (impersonation) a b) zosobnění (personification) = a) herec proměňuje tělo a hlas podle postav, které hraje (Meryl Streep) x b) zdůrazněná kontinuita hvězdného obrazu navzdory rozdílností postav (A. Schwarzenegger)

Okno do dvora (Alfred Hitchcock, 1954) a 3 druhy hereckých úkolů

- film jako „performance text“ = pole kontrastních hereckých stylů, z nichž každý je určen měřítkem obrazu a ospravedlněný či motivovaný zápletkou
- 1) herci „myslí“ pro kameru, promítají v detailech nepatrné reakce na události, odehrávající se mimo obraz (James Stewart); 2) prezentační forma, kdy jsou herci sledováni (jako v nejranějších filmech) ve výrazné frontální pozici, provádějící široká, výrazná a temperamentní gesta ve velkých celcích a bez možnosti dialogu (postavy v oknech „přes dvůr“); 3) komplexnější vystupování, které vychází z realistické scény (Grace Kellyová, Thelma Ritterová, Wendell Corey)